

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Caput II. Policrates, seu filiorum Instructor. Dialogus plura complectens de
Charitate debita parentibus à filiis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

obligationem non ponendi eas actiones, ne scilicet concurratur ad peculiare peccatum.

69. Ratio, & simul explicatio tertiae sententiae est: quia non obligamur continere nos actionibus ex se non malis, nec speciem mali habentibus, quando proximus ex pura malitia iis abutitur ad peccandum: est enim tunc scandalum passivum, quod vocant *Pharisaicum*. At quando Proximus peccat ex passione vehementi, id est, ex fragilitate, seu infirmitate; ad quam reducitur etiam ignorantia culpabilis non affectata: tenemur sub poena peccati scandalis (quod vocant *scandalum passivum pusillorum*) nos continere à praedictis actionibus, saltem quando nulla causa adest, cur ea faciamus, ut fuit in tractatu de scandalo. Quare quando proximus (ait haec tertia sententia) est paratus peccare ex malitia, possumus, ut dictum est, cum eo cooperari; quia esset scandalum Pharisaicum, quod non tenemur vitare: At verò quando est paratus peccare ex passione, non possumus? quia est scandalum pusillorum, quod tenemur vitare; & solum causa proportionata nos excusaret.

70. Atque hinc Hurtadus *ibid.* apud Dianam loc. cit. colligit posse semper ab usurariis sine villa causa peti mutuum, etiam signatè ad vias. Ita Sanch. lib. 3. in dec. c. 8. num. 27. Val. Mol. Bann. apud Dian. l. c. Et ex Azorio p. 2. lib. 12. c. 17. q. 7. colligit diana, p. 5. tr. 7. ref. 4. à parato ministrare Sacramenta in mortali, v. g. à Sacerdote pravo, qui in templo confessiones excipit, posse peti, ut ea tibi ministraret, quamvis commodè eadem ab alio habere valeas: quia cum usurarij, & eiusmodi Sacerdos sint parati, non ex passione, sed ex malitia peccant.

71. Et sub praedicta distinctione colligit Valquez, opusc. de scandalo, art. 8. dub. 2. num. 20. & num. 28. mulierem ornatam iuxta consuetudinem Patriae, posse domo exire causà audiendi Missam, vel se recreandi, etiam si sciat aliquem, vel aliquos ex malitia peccaturos: at si sciret aliquos ex infirmitate lapsuros, debere se aliquoties abstinere non autem semper; quia pro semper, adest causa excusans, nempe notabile mulieris incommodum. Idem tamen advertit: nunquam iudicandum esse peccatum ex infirmitate, vel ignorantia, nisi cognoscatur qualitas, & conditio personae, de qua timetur. Haec ex illo: quid enim nos de praedicta muliere sentiamus, diximus cum Sanch. *supra* n. 17.

72. Sed adversus hanc tertiam sententiam duo meis Lectoribus propono. Primum, si nos hic sermonem de parato ad peccandum facimus, semper locutio erit ad peccandum, convincitur ex malitia velle peccare: id enim ostendere videtur illud, esse paratum; neque enim qui ex fragilitate peccat, dicitur esse paratus ad peccandum: quare distinctio huius tertiae sententiae locum hic non habebit. Secundò, illa distinctio scandali Pharisaici, & pusillorum, saltem quantum facit ad nos, non videtur sibi constare: cum enim etiam ille, qui peccat mortaliter ex fragilitate, ita supponatur peccare, ut sufficienti portatur de operatione, & sua culpa in peccatum trahatur, à quo absolute posset se cum divina gratia, (quae semper praesto est) liberare; secus enim mortaliter non peccaret: ideo omne mortale peccatum (dicit aliquis) est ex sufficienti malitia constitutum scandalum quod vocas Pharisaicum? & consequenter sine obligatione illud vitandi in hac tertia sententia.

Probabiliorem ergo puto secundam: primam tamen non improbarem; tertia denique propter auctoritatem docentium, ne à probabilitatis finibus excludatur.

CAPITULUM II

Policrates, seu *Filiorum Instructor*. Dialogi
plura complectens:

De Charitate Debita Parentibus, & Filiis.

Iam propius, his praemissis de Charitate in universum ad Charitatem debitam Parentibus accedamus. Quidem ad meum Lectorem à labore inter legendum suscepto sublevandum, multa ex his quae huic titulo praefixi, Dialogorum more, ac poetica disquisitione animus est. Sic nimirum fiet, ut vilia miscendo dulcius, & incutiens, in animos multiplicis huius qualitatis veritas instilletur.

§. I. Introductio Dialogi.

1. *P*Anormi in Urbe sanctissima, plurimus vbi honestarum numerus incolit familiarum, degebat vir omni virtute praeditus; uxori parihonestate, modestia, prudentia, supra mulieres clarae, à iuvenute coniunctae, Plutogenes nomine, crimino, divitiis affluens, domoque ampla, ac villa non procul ab Urbe sita, omnibus plena amenitatibus, instructus. Is duobus gaudebat filiis, totidem filiabus; sed qui moribus quique suis inter se mirum in modum diffederent. Primogenitus Thermagoras, Patri obediens, domesticus amans; litteris vacans, geniori per omnia similem se praestebat. Minimus omnium Policrates inobediens parentibus, in eisdem iniuriis, moribus perversis, armorum tractationi apprime deditus, rixarum undique ferebat, prodigique effusione domesticum exhanhbat Patrimonium: Nec dissimiles fratribus erant duae geminae sorores. Harum enim aetate grandior, nomine Aloisia, vultu quidem non indecoro, sed maiori; quam species exposceret, arrogantia. Veneris vel Iunonis pulchritudinem antecellere se posse, vana putabat. Ad Muliercularem pompas nimis propensa, videri sepius, videtque cupiebat: & nihil amabat magis, quam nuptiarum, similiumque celebratarum coetibus interesse. Contra Metilne germana minor, pulchra facie, pulchrior moribus, id curae & cordi habebat: adolecentes fugere, domi se continere, familiae servire, Parentibus in omnibus praesto esse, matrem subinde templi, incognit, eoque vulgari vestitu frequentantem, pari modestia comitari.

2. Et iam filiorum aetas Patrem grandaeum admonerebat, ut de illis collocandis cogitaret: sed ecce difficultatum acervus. Filia minor in Virginum Monasterium sese abdere, divitiis rebus vacatura, permaximè avehbat, ne dicam, petebat. Id quod genitores iamjam ad senectutem virgines, supra quam credi potest, ægrie molesteque ferebant. Aloisia anno vigesimo quinto maior adolescenti cuidam infimae satis conditionis ex vicina, se nubere velle, claris verbis, ac perfrecta fronte dicebat, eique favebat miris modis Amica, quae neprem Aloisiam sibi moribus non abfimilem singulari dilectione complectebatur. Nec minor sollicitudo profratribus. Nec Primogenitus Thermagoras apud paternam domum commorari quidem non detestabatur; verum, contra Patris voluntatem, ab uxore ducenda, ut sese litteris totum, ac praestertim vtriusque studio literis deberet; abstinere velle, palam profitebatur. Denique Policrates ætatis annorum viginti professionem Hispanicam meditabatur, Aui paterni merita Regi illi propositurus, atque ab eodem stipendium in exercitu deinceps recepturus. Nam propterea à patre arma, & reliqua ad militiam necessaria, peculium nempe Castrense incredibile animi contentione, ac replicatis precibus exposcebat. Deus Immortalis! quantum homo differt ab homine! quantum est inter vtriusque cogitationes, moreque dissidium!

1. Pater, ergo ut erat vir prudens, ac summi iudicis meritor, quid tibi factu opus esset, quod amplecti, ac amare puerulo posset, diu, nocturne mente volvens. Adeat per ea tempora Panormi vtr. omni scientia prudentissimus, ac praesertim casuum conscientia, hoc est Theologia moralis peritia insignis, Hierotheus, eiusdem Platonis per familiaris, universaeque ejus familiae, sapientia quam dici potest, charus, quocumque sapere colloqui, eundemque sapere domi, ac ruri apud se habere blun- quies consueverat. Quare hunc semel enixe obtesta- tur, ut Policratem Hispanicam professionem virgenter, prae sua in adolescentem auctoritate, compesceret; ea occasione ejus praeceptis moribus, quibus praesertim pa- troque ad infaniam lacebat, aliqua ratione cor- rigeret. Is mandatum non recusans, Policratem in secre- to cubiculo forte otiantem, sic folio aggreditur.

§. II. A filio quid Parentibus debeatur.

1. Fili (nam te filium quem in Domino ab infantia paravi, non gratis compellabo) ut quid tanta contra tuos amantissimos parentes perveracia? Docto- re brevibus, quid filius debeat Patri: tria videri. Amo- rem, Reverentiam, & Obedientiam: ut quid denique te nunc velim exposcere, manifeste concludam. Hic se Policrates praeservantia, quam Hierotheo gerbat. Sed quia erat curiosus, acutoque ingenio, sic respondit: Amabit mihi ista Theologia moralis praesentio, Pater: Verum oppugno, si per te mihi licebit, quae contra meam Hispanicam professionem disputaveris, & expu- gno fortassis: huc enim tua oratio tendit, ut video, Age, quod proposuisti, aggreditor: ego expeditis auri- bus ex reverenti officio tibi de his, quaecumque attu- lens, excipiam Tum Hierotheus:

Amor.

1. Amet filius parentes. Primò, Dilectione interna, ut ut eos nunquam odio habeat, neque illis malum ali- quod notabile animae, vel corporis inferendum exoptet. Si scias in te non modica faxis, peccabit mortaliter, te- nobiturque hanc circumstantiam, utpote constituentem periculum impietatis speciem, in Confessione, ut recte monent Doctores, patefacere. Legè nostrum opus, de Conf. l. 2. c. §. 1. & in edit. Panormi, anni 1649. & benignius l. 2. c. 7. n. 48. vers. dices.

2. Praeterea amet, & amore externo. Hoc est, Ob- stinere filius signa benevolentiae aeterna parentibus ostendere.

3. Quapropter qui durè, vespere cum iis notabi- liter ageret, colere sperneret, vel ad non vulgarem res- titum compelleret; lethaliter peccaret, ex Sylvestro, n. filij quast. 22. c. Navar. c. 14. n. 12. in summa, cui adde Bon. circa 4. decal. praec. d. 4. g. unica. p. 3. n. 3.

4. Tertiò, In spiritali necessitate illis opuletur. Si filius ergo negligat, ut in articulo mortis Pater, Mater- ve Exomologesis Sacramentum suscipiant; si prohibeat, ne i necellarium coram testamentum; si eos abducatur, ne quid rationi consonum pauperibus, vel operibus pijs pro salute animae relinquant, in mortale crimen ex sententia ejusdem Navar. ibidem prolabitur. Si enim plerumque ex his salutis proximorum debemus, quid non debemus Patri?

5. Pari modo huc reduce obligationem filiorum in adimplendis quamprimum, quae sunt in Testamentis à parentibus disposita circa res alienam, vel legata: imò hæc absque causa, notabili temporis intervallo differre, piaculum esse mortale, meritò docet idem Navar. ibid. num. 15. citans Antoninum.

6. In eo est difficultas: an si Pater nulla bona relin- quat filio, teneatur filius ex suis propriis bonis solvere debita: mutuum, v. g. pecuniam acceptam à Patre, & eam quidem potissimum, quæ expensa fuit pro ali- mentis ejusdem filij; Lis hæc vertitur inter Intrinseci-

tos: Et tamen nequaquam obligari, quia mutui repeten- di obligatio est personalis, constanter affirmo. It. Dec. in l. si cum servum, n. 1. ff. si certum petatur, & ibi Alc. n. 27. alia iura citans. Cum enim filius nomine suo pecuniam illam nequaquam suscepit, nihil omnino debebit, & vltior, quoad pecuniam susceptam pro filij alimentis, in quo major viget difficultas, est: quia Pater tenetur alere filios, atque hi jus habent adversus Patrem expo- scendi alimenta: nam propterea mutuum illud à genito- re acceptum, semper cadat contra genitorem; adversus filios, nunquam.

Quemadmodum enim deficientibus viri bonis, vxor re- gulariter non tenetur ex suis dotalibus debita viri so- lvere. Ita Sanch. lib. 9. de Matr. d. 4. a. n. 29. vbi n. 30. affer- tur quidam casus, in quo tenetur vxor: debita, inquam, etiam ad ipsammet vxorem, & ad familiam alendam contracta, quia utramquam alere marito incumbit, non vxori: Ita profectò in casu proposito, si pari ratione bona paterna non supersint.

8. Neque opponas cum nonnullis; legem, in qua sancitur: si quis rem alienam acceperit, & res illa in vili- tatem alterius fuerit conversæ, teneri hunc tertium ad solutio- nem; si is qui accepit, solvendo non fuerit. Ita Iason leg. his solis, ff. de cond. indebit. n. 2. Rom. in singul. 220. Ne oppo- nas, inquam: id enim estlo veritatem habeat, si quando hic tertius accepit ex causa lucrativa; non verò, si onerosa: At filius alimenta ex causa onerosa conquis- vit; quia ipsi omnino à Patre debebantur.

9. Sed quid, si Pat. er alia bona reliquit filio vincula (v. g. majoratum) quæ jam apud filium extent, debebitne filius ex his, vel horum fructibus solvere Patris debita? Respondeo: si debita sint contracta ab eo, qui instituit vinculum, & quidem antequam vinculum instituerit, certum est filium debere, non autem, si post vinculum jam factum irrevocabile: ne item, si debita sint con- tracta ab majoratus possessore, qui institutor non fuit. Horum rationes lege apud Sanch. in conf. tom. 2. l. 4. cap. 1. dub. 3. i. l. iust. consultos ab eodem citatos: nam Bonacinam tom. 2. circa 4. dec. praec. d. 6. quast. unica. part. 4. n. 10. afferen- tem Azor. & Filiucium in quo ex dictis discrepantes nequaquam sequor.

10. Quartò denique, subveniant in necessitate cor- porali, quantum vires sufficiunt, Parentibus filij. Quare, si Pater infirmus est, si carcerem detrusus, si mente captus, si extrema, vel gravi necessitate pressus, debet fi- lius quæ opus erunt, porrigere, curare ut liberetur, eidem- que etiam ex proprio peculio providere. Ita Navar. in sum. c. 14. n. 12. & 13.

11. Illud fateor ex Navar. ibid. non obligari filium aliis carentem bonis, ætem suo statui indecentem exer- cere, quò patrem alat: quia ejusmodi incommodum me- ritò filium excusabit: ut item assero, teneri filium Pa- rentis necessitati subvenire, tametsi Parens esse sibi sub- sidio posset exercitatione alicuius artis, minus suo statui concedentis: ad id enim esset nimis durum, obligare Pa- trem, dum prognato gaudet; qui alia via sublevare cadē- tem possit. Colligitur ex S. Thom. 2. 2. q. 101. art. 1. Ang. conf. l. 8. §. 3. & colligitur ex l. si cur. ff. de oper. libert.

Reverentia.

12. Verùm, revertamur ad id, quod secundo loco proposuimus à filio deberi parentibus, nempe Reveren- tiam. Primò enim, si filius parentem percutiat, etiam si percussio sit levis, ex Navar. in summa, cap. 14. num. 12. imò secundum aliquos, etiam si solum attollatur manus ad verberandum, piaculum mortale committit. Ita Bon. 1. 2. circa 4. decal. praec. d. 6. g. unica. p. 2. n. 4.

13. Secundo, si deliberatè maledicat parentibus, sive superstitibus, sive jam fato sublati; vel eos contumeliis afficiat.

14. Tertiò, si eosdem parentes alicuius criminis, quamvis crimen verum sit accusare, non dubitet; mor- taliter item delinquit: quia ratione tamen in hoc posite,

mo capite, excipiat casus læsæ Majestatis divinæ per hæretum, vel humanæ per conspirationem adversus Principem; cùm sint delicta minus frequentia, super-
seamus nunc dicere, & scribentibus de hoc Argumen-
to, libentes relinquamus. *Leg. Azor. p. 2. lib. 2. cap. 2. quest. 13. & deinceps Navarr. l. c. n. 12. alioque.*

15. Quid, si Princeps det liberam facultatem occi-
dendi proscriptos à patria, licetne filius patrem occi-
dere poterit?

Respondeo: Nonnulli Iuriconsulti posse contendunt
Ira Bartol. in l. si adulter. §. libero ff. de adulter. cum in
iust. de actionibus, §. Rursus, n. 22. apud Dicastill. mox ci-
tandum, tum quia filius debet alimenta negare Patri
proscripto; ergo & poterit occidere: tum quia sicubi
ad sunt leges, ut qui proscriptos occiderit, certam mer-
cedem consequatur: à cuius consecutione non exclu-
duntur filij.

16. Sed profecto pro hac sententia nec ego, nec Co-
vart. de Mat. c. 7. §. n. 5. Dejus, in cap. 5. qua. Eccl. num. 4.
de cons. alique, suffragium dabimus: quia id graviter,
atque adeo mortaliter repugnat cum charitate, & pieta-
te, quæ filius debet patri amplecti: lege Dianam p. 8.
n. 7. ref. 42. & Iulium Clarum apud Dicastillum mox ci-
tandum; leges verò illæ, quæ filium non excipiebant,
merito jam del. n. re, quia impiæ sunt: ut & impiet
esset, denegare alimenta patri proscripto. *Leg. Lay-
man, l. 5. sect. 5. n. 3. p. 3. c. 2. num. 2. & lege item quæ mox
dicemus §. 6. qui hanc nostram sententiam extendit
etiam ad parentes respectu filij, & ad uxorem respectu
mariti, &c. Quid si pater sumeret arma contra Patriam,
vel Principem, vel sit, ut loquimur, captivus violatores,
quem alicubi numerari audio inter rebelles primi capiti-
tis, utpote admodum Reipub. ac Principi nocentem;
prohibeo quidem filium, ne patris alimenta ministret, id
enim quid negativum est: At positivè interficere præci-
pere non audeo: quærat alia via, quæ illud Communi-
tatis publicum malum averti possit. Quid, si pater
nullâ vi possit ab armis contra patriam averti? occida-
tur, inquit Dicastillus, l. 2. de iust. tr. 1. d. 10. dub. 1. num. 13.
propter bonum universale Rep.*

17. Quod denique, contra reverentiam filialem
peccaret filius, si recognoscere, ut notat Azor. p. 2. lib. 2.
c. 2. §. 10. ex contemptu nollet patrem, ob ejus paupertate-
tem: At si non ex contemptu, sed ad vitandum aliquod
incommodum, aut erubescens, certe, quia non esset
injuria directa in patrem, à mortali culpa (sic puto) esset
excusandus.

Obedientia.

18. Superest obedientia, quæ parentibus debetur. Pri-
mo in iis, quæ spectant ad bonos mores. Quare præci-
pienti patri, ne filius scortetur; ne ludis prohibitis vacet,
ne noxias familiaritates foveat; si is minus obediat, mor-
tale peccatum committet: ex Sancto Thoma 2. 2. q. 104.
art. 5. speciatim in confessione declarandum. Ita Arag. 2.
2. quest. 62. art. 3. d. 1. ad 2. Angelus v. Filius, n. 29. Præci-
pienti, inquam: nam si solum interposita fuerit, quæ-
vis replicata admonitio: ipsa inobedientia mortalis non
erit. Secundo, in iis, quæ parentibus obstringitur filius,
quæ ad domus gubernationem pertinent: sub culpa gra-
vi in rebus gravibus, præsertim, si accedat contemptus,
vel pertinax obstinatio; sub veniali, in levibus.

19. Ex quo complexionem contra te sic instituam,
Policrates: Si in iis, quæ ad familiæ gubernationem gra-
viter pertinent, obligatur filius parentibus morem gere-
re: qua fronte tu deferere atque in exterarum nationes,
contra eorundem replicata imperia, te conferre, ingra-
tus audebis?

20. Ad hæc Policrates, qui egat, ut modò innui, in-
genio, ac varietate loquendi promptus; præmissa non
vulgari officiorum verborum insinuatione, sic interro-
gat: Inquiri, Pater sapientissime, An peccet filius ætate
jam grandior, causis instructus vehementibus, præ-

sertim ad solidam animæ suæ salutem pertinentibus, pre-
rentibus verò de familiæ nullum inferens detrimentum,
si à domestica consuetudine, postulat ut fas est, à pa-
tre veni, quamvis minus impetrat, atque inquam, peccet
si domo discedat? Non peccaturum, respondit Hiero-
theus: tunc enim filius, tam multa adiuncta congeren-
tibus, quæ cetera supponis, suum majus bonum (multoque
magis, si de æterna agatur salute) ex quo patris senten-
tiæ præponere legitime valet. Teneo igitur te, (substantia
adolescens) teque pronuntio meis consiliis assentien-
tem. Tu non ignoras; ego invitatus (alium hic suspic-
tum traxit Policrates) experior mores pervicaces meos:
non certe erga alios, in quorum gratiam liberalem me
arque verbanum ingenium habere animadverti, ne
eo qua sanguinis disunctione insolenti adversus Pa-
rentem meam Plutogenem. Sapissimè enim, data vel
levissima occasione, in illum vehementer indignor,
imò per meum gravissimum scelus) erubescor, sed inge-
nuè fateor) injuriis illum aggredi, atque oblatine la-
cessere non dubito. Quæ turbatione familiæ, etiam
inter edendum, etiam inter domesticos consanguineo-
rum, familiarumque convivium; quæve malo exempto-
tu, Pater, in universum ex vicina norunt. Remedium
tantis malis cum naviter exquirerem, dum cum
ipso in eadem domo versar, invenire datum non est.
Oppugnant naturæ semel, vel bis, te cum victoria opo-
nis; sæpe, vel semper id moliaris occumbes. Quid
ergo? Heu fugi, non jam crudeles, sed natales terras
fuge litus amarum, an mihi etiam litus amarum? Domo
exire juvat, reverentiam quam patri debeo, sic melius
præne fecim: nihil convitiando absens, quam cor-
ram, semper in contumelias incidendo. Deinde, fami-
liam nostram, quod Deo optimo acceptum referre gra-
ti debemus) ita patre, matre, germanoque fratre soler-
tissimo ornata constat, ut nihil proflus detrimenti et
mea absentiæ passura sit. Quamobrem ergo me crimine
condemnas? præsertim cum ex hac professione, quam-
plura sperem exorare à Rege, ad splendorem familiæ
nostræ ad amplificandas fortunas, ad sororum mearum
nobiliora matrimonia conquiendâ. Hæc, & alia simi-
lia, ita disertè, & cogitate congestit adolescens, ut Hiero-
theus non modò illum ab omni proflus peccato vindicaverit,
sed se futurum intercessorem apud Plutoge-
nem, pro ejusmodi discessu, receperit. Tum consueta
verbofium urbanitate ultro, citroque habitata, cubiculo
discessit ad patrem; qui exoratus tandem per Hiero-
theum, sub eundem ferè mensem, & quidem optimo
eventu, ut deinde rescivimus, Policratem libens, ro-
lensque dimisit.

§. III. An invitatus parentibus Maritimum iure filij licet.

1. ET jam instabant Paschales Feriæ, atque ad ap-
prientia peccata, sacræque synaxis suscipiendam
confluebant in templa frequentes de more Fideles, cum
Plutogenes Hierotheum convenit, precaturque, ut
sacro illorum dierum tempore Aloysiam filiam à pro-
posito nuptiarum illarum deterreret. Spondit is
operam suam: nec multò post puella, amita, & con-
suetis pedissequis associata, armæ labes depositura, ad
Hierotheum suum, familiæque, à confessionibus, acce-
ssit; qui illam præveniens: secum inquit, antè breviter
agam, quam peccata pacificare aggrediaris; quid sci-
licet in assumendo statui tibi liceat, vel congruat expo-
siturus. Vix his auditis, præsensit Aloysia, quò tende-
rent ejusmodi verba, Et, o Pater, respondit, quam gra-
tè antevertis desiderium meum, quo jam idem à te sol-
licitari non multò antea proposueram? Neque enim
apud parentes meos ex summo animo dixi, quod de illo
juvene ad tuas aures fortè pervenit, sed potius, ut eos
oscitantes ad indigno, ac justo matrimonio collocan-
dam, excitarem: me, inquam, annum jam vigesimum
sexum agentem, nec à Deo impulsam (sic ipsi placet)

gativa, excessus in divitiis compensetur. *It in summa dicitur indonius (ait Bartolus, leg. cum ita, lib. 2. ff. de cond. & demonstrat. alique) qui imparis est conditionis cum altero conjuge: qualis certe est ille (inquirit) qui ignobilibus ortus parentibus, nec aliis ornamentis vita suffulvus, nobilissimam puellam eandem diuissimam sibi connubio sociari contendit. At enim verò, juvenem illum tum magna ex parte esse ejusmodi notis affectum, non ego solus, non sola vicina, sed vniversa Civitas nimis, palam docet; & vti nam abique tua familia dedecore nimis passim obloquitur.*

10 Erubuit hic, praesertim cum audiit illud (juvenem tuum) virginali pudore Aloysia; & ut Anacreontis vtar lepore, apparuerunt puellares genae, perinde ac si in lactis candorem rosatum purpura fuerit immisfa. Nec tamen sibi desuit; eandem enim excusationem, nempe se ex vero animo juvenem illum nunquam dilexisse, iustis Hierothei, & parentum expostulationibus cum iurejurando rursus opposuit. Mox culpas suas rite confessa, obediens parentibus, imò, & in fastu remissior facta est: nec multò post ab Hierotheo, alique per familiaribus excusus pater, filiam viro nobili, ac supra quam credibile est prudenti, nuptui dedit, collatante familia.

§. I V. Pater non potest filium compellere nec ad Mari-
monium, nec ad Religionem.

1. Absolutis ergo Aloysiae nuptiis, per totam aestatem intra Civitatis moenia se continuit Plutogenes, solitus ceterum rusticari non semel cum universa familia. Apparente tamen autumno, ipse cum filiis, conjuge, ac Genere, invitato praeterea Hierotheo, ab urbana domo sese subduxit: in suis amoenissimis hortis ubi fontium scaturigines, arborumque opacarum condensa nemora, fructuum copia, atque in primis commodissima domus aderat, vindemiarum tempore commoraturus. Et ibi quidem, semel, dum à meridie omnes ferè à familia ad auras flantes captandas, aestumque illius diei temperandum, in porticus confiderent: Edisseret, ac abbatte Hierothee, (dixit Plutogenes an ego Thermagoras filium hunc meum, à nuptiis ad alienu, licet valeam ad matrimonium contrahendum compellere. Tum Hierotheus conversus ad Adolescentem: Thermagora (inquirit) qui tam diligeret praeceptore, litteris non minus prophaps, quam sacris haecentis vacasti; & toto animo vacas: id à te prius audiat Pater: mox, si quid tuae defensionis addendum, vel demendum erit, ego subibiam.

2. Ad hoc Thermagoras: Parebo libens, siue ut tibi morem geram, siue ut à me invidiam calibatus avertam; siue ut obsequantiam, quam parentibus amantissimis meis debeo, in hoc meo proposito, nunquam obcurasse, ipsis in primis persuadeam. Nec aliud praeter ipsa Thoma Sanchez, Theologiae moralis fulgentissimi luminis verba, lib. 6. de matrimon. d. 2. num. 4. quae consultiò rudiostertius in hunc vsum notavi, hic in medium eam ipsis parentibus afferam: Non possunt (inquirit) parentes cogere ad matrimonium, vel ad tales nuptias; sed libere contrahere filij debent, vel alium statum eligere, sic fatentur omnes cum Divo Thoma (in 4. d. 20. quaest. unica) qui rationem hanc insuper reddit, quia in matrimonio est servitus quaedam perpetua; & ideo, cum homo liberae conditionis sit, nequit à patre ad servitutem hanc compelli. Quod si arguas (1. 2. C. de patribus, qui filios suos) posse filium à parente in necessitate constituto vendi, & ita sua libertate privari; dic disparem esse rationem: quia haec servitus non exigit mutuum amorem, nec est perpetua, potest enim redimi, quae secus se habent in matrimon. Haec Sanch.

3. Quae eo confirmari possunt argumento. Nam est certa omnium, explorataque sententia, nemini, atque ad nec patri licere filios cogere ad Religionem capessendam, neque directè, neque indirectè; ut si pater male agat cum filiis in victu, vestitu, verbis, hoc animo ut tadio

affici ad Religionem confugiant: quia gravis & contra iustitiam ex coactura est, aliquid ad id cogere, ad quod non tenentur, quodque Deus liberum esse voluit. Imò contra eos, qui feminas ad Religionem cogunt (etiam metu reverentia, ex mea sententia, quicquid dicas Portella, in addit. v. Morales, in 1. 2. & Rectoris, quem sequitur citatus Diana loco mox citato, quia aequè per meum illum verè cogitur filius) rigida prohibito lata est à Tridentino, sess. 25. c. 18. regul. excommunicatio (de qua fusc. Sinar. de Rel. 1. 3. tit. 2. cap. 9. vide etiam Dianam p. 5. ar. 15. res. 36. ubi multa ad praxim pro hac re,) ut nimirum Religionis ingressum liber omnino sit, & voluntarius; Quamvis ergo nemo liberum voluisse matrimonium, quod periculosiorem sit statum assert, quam Religio; eos Tridentini praedictissimos Patres credendum est? Sanè ad vitam Religionis quae valde animae fauet, quamvis allicere aliquem munusculis possis, cogere tamen non potes: cur igitur ad statum cogere matrimonij aliquem licet possis; qui status permaximè est sexcentis saeculi perturbationibus, atque periculis obnoxius?

4. Nolo tamen ita rigidus audiri, ut aliquid parentibus non inde liceam: Cum Goffrido enim Soto, & Belarmino; 1. supra est fateor licet posse patrem, non quidem agere absolute, sed paternè filium ad nuptias invitare. Iusta siquidem causa familiam propagandi, nepotes progignendi, paupertatem accepta dote sublevandi vel quicquid parentem excusare à peccato, non est improbabile. Sed inde pro meo instituto sic breviter conficio. Tu, amantissimus genitor, longa progenie et genero, filiaque, spero gaudebis; idemque ex Polierate fratre meo, itidem spero, familiam verò nostram, quam diutius affluentem Deo immortalis sunt gratia; alient bonis non indigere, novent omnes, ego expeditius fuebo huc propriae vxoris, prognatorumque cura, & moenia insuper praecleariora, nobiliora, quae Praefectura, ob diligentem operam, quam navabo litteris, facilius negotio, Divis aspirantibus, assequar. Ut quid ergo me ad matrimonium, vel compellere potes, vel velis allicere? Verum haec pro mea defensione haecenus satis; orationem enim meam libenter supprimo, quamvis restent plura dicenda; quia (ut verbis vtar S. Ioannis Chrysostomi, hom. 1. de penit. fin. concionem Flavianii Episcopi, lepidissimi oratoris, audire exoptantis) Cupio tuam, Hierothee sapientissime, audire vocem personantem, me solum partes confirmantem; siquidem nos pastoralis pueri sub illa calamo sibilamus, veluti sub quercu quadam, aut fago ad umbram viridantium pratorum confidentes: tu vero optimus instas, atque artificiosus Musici, autem ciubaram modularis, dulcissimi sonitus consonantia, universum excitas cum admiratione Theatrum: haec Chrysostomus; haec ego. His postremis verbis praemodestia, rubore suffusus est Hierotheus, at subinde pleraque in rem ex Sanctis Patribus admirando eloquentiae pondere cum addidisset, reprobare ea convictus Pater, latum vnguem non potuit; unde factum est, ut in posterum molestiam filio nequaquam attulerit. Remque felici successu Deus Optimus promovit; nam aliquot post annis, Sacerdotio initiatus Thermagoras, promoveniente apud Hispaniae Regem fratre Polierate, Archiepiscopus Panormitanus incredibili parentum adhuc viventium, usque ad lacrimas laetitia, totiusque Civitatis gratulatione, creatus est.

§. V. An pater possit retrahere filium à Religione.

1. R. Edeo vnde discesseram. Aderat huic disputationi Metilda cum reliquis, ut dictum est de familia. Et, o disertissime Pater, subiunxit, Quandoquidem mei germani fratris haecenus confirmasti partes, quare te, ut patres etiam meas hic suscipias, atque exponas, an me à Religione (quam tam studiosè appeti) licet retrahere possit Pater.

Haec disputationi (respondit Hierotheus) universaliere methodo

methodo digerenda est. Vel enim sermo instituitur de impediendo ingressum in Religionem, vel de consulendo egressum ab illa. Rursus, vel de impediendo, & consulendo, vi, fraude, injuria, vel sine his, puta, precipitose, dumtaxat, vel mero consilio. Denique potest esse de peccato, vel de obligatione restitutionis.

Impediens vi, fraude, injuria, &c.

1. Poterit certum sit, impediendum ingressum, vel consentiendum egressum Religioso, imò & Novitio (ex Dicastillo loco citato, num. 26. sequente Rebellium, aliisque) in fraudem, injuria, peccate mortaliter, & ad restitutionem tenetur quod homini, vel Religioni damnum emergat. Ita Dicastillus l. 1. de inst. tract. 2. d. 7. d. 1. art. 16. Ioannes de Lugo, tom. 1. disp. 9. sect. 3. n. 28. auctoritate ab eodem citati. Ratio est manifesta, quia omnis vis, & fraus contra iustitiam est; ergo in re gravi, qualis est hæc, sine dubio parit obligationem restitutionis illam inferenti. Certè tum homo, tum Religio habent jus, ne alius, per vim, & fraudem, impediatur emolumenta, quæ ipsi ex tali habitu assumptione, vel conservatione obvenire possunt: ergo qui contra hoc jus operatur, contra iustitiam agit.

2. Dixi (si damnum emergat): nam evenire potest, ut ille homo infructuosus fuerit, vel futurus esset Religioni, vel alius loco illius fuerit admissus, vel ut contingerent emolumenta, quæ ipse per se afferbat, vel aliam rationem erat cum expensis sui victus, & vestitus: tunc ergo cum nullum damnum factum fuerit, nullum est restituendum natum onus. Notanter dictum est (per se) non quodam per accidens fortè eventura, an hic consideranda sint, fuisse habes apud Doctores. Lege Ioan. de Lugo, loco citato, num. 34. Pari modo, si ingrediendo in Religionem nihil amplius homo ibi habuisset, quam si remanisset in seculo: nihil ei restituendum est, cum nihil ex illa vi, dolusque deperderit. Imò quando sine Religioni, sive homini damnum est restituendum; semper aliquid iudicio prudentis viri diminuendum est ex illo capite, quod non omnino certum est damnum à vi inferente illatum: cum potuerint, esse aliquæ causæ, cur homo ille, vel non ingrederetur in Religionem, vel egrederetur ab illa.

3. Damnum autem hoc, vel est spirituale, qualis est ipse non ingressus, & egressus; vel temporale. De hoc posteriore loquuti sumus; nam cum prius ut malum irreparabile: rationis, illius, tu, qui vis, solūm te innotuit, vel parvum copulium dedisti, solūm obligaberis ad vim, dolūmque auferendum; consiliūmque malum retractandum: (si hæc adhuc persistant) Nam certum, si postea homo ille perseveraret in abiicienda Religione, ipsi, suæque voluntati imputaretur; non tibi, qui vim, deceptionemque jam, pro virili, removisti.

Scio aliquos te pro damno temporali Religioni illato obligare, ut vel alium ad Religionem adducas vel ut illi mancipes: Ita Gabr. Scorus, aliique apud Dicastillum loco citato, num. 34. sed certè non assentior. Ita Scorus, Rebell. Less. Valquez, aliique, quos ibidem citat, sequiturque Dicastillus, quia nemo obligatur libertatem dare, quæ est ordinis superioris; pro damno temporali, quod est ordinis inferioris.

Impediens sine vi, fraude, injuria.

4. Iam verò difficultas major est de impediendo, vel consulendo, sed sine injuria; an peccet, restitutionique sit obnoxius?

Quoad peccatum.

Quoad peccatum; sic habet Molina, tom. 5. tract. 4. disp. 52. §. secunda verò pars: Qui absque rationabili, vel iusta causa dissuadet alicui Religionis ingressum, aut ei suadet egressum, graviter peccat; quoniam retrahere

à tanto bono grave est: tenebiturque, qui ita retrahit, charitatis lege quadrare contrarium, si spes sit in resurrectione, quod ita impeditur. Unde graviter peccant parentes, qui solo carnali affectu permoti, absque rationabili causa, nullum non movent lapidem, ut filios à Religione, quam ingressi sunt, extrahant: ac rursus, & aliis conando, à tam sancto proposito illo avertere: solèque Deus illos, ac filios ita extrahitos, graviter, etiam in hoc saeculo punire. Videant etiam Seniores Regij se graviter peccare, concedendo mandata, ut absque rationabili causa prius sufficeret cognita, & examinata, extrahant, & collocentur in domo aliqua, ubi acriter eorum constantia teneatur. Hæc Molina, qui videtur supponere hanc causam examinari à Senatoribus Regis posse; in quo, tanto Doctore nulla ratione consensum præbeo: cum enim hæc causa sit spiritualis, ad Ecclesiasticum Iudicem pertinet, non ad secularem.

6. Dictum autem merito est (sine rationabili causa): hac enim existente, cum prudenter agatur, ab eo, qui hac motus ingressum dissuadet, non est timenda culpa. Rationabilem causam putat eadem Molina, Primò, si ingressus est futurus nocimento ingredi volenti. Secundò, si in ea Religione dissolutè vivatur. Tertio, si candidati complexio sit iugo Religionis inepta. Quartò, si ejusdem mores sint adeo perveraces, ut majora mala Religioni, vel etiam ipsi merito timeantur. Quintò, si aliquo impedimento, quod Religionem professionem impediatur, v. g. ære alieno, matrimonij promissione, infirmitate corporis, vel simili laboret. Sexto, si parentes, sororesve graviter ejus auxilio indigeant. Hæc ex illo. Quanta autem debeat esse ejusmodi necessitas, & qua ratione necessitas extrema parentum impediatur ingressum, imò & licet extorqueat filium, & quocunque alios profectos à Religione; non verò necessitas gravis, quæ solūm, per aliquos, impedit quædam ingressum filij, & aliquando fratris, sorore periclitante; non verò iustificat egressum, quia obligatio tunc non est tanta, ut vincere possit professionem, quam habet Religio in personam Religiosi jam professi: hæc, inquam, fuscè docent Sanchez, l. 4. in decal. c. 20. d. n. 24. Suarez, tom. 3. de Rel. 5. c. 6. num. 5. Calstr. Pal. tom. 3. tr. 16. d. 1. p. 7. §. 3. num. præfatum 13. Valentia, 3. d. 7. q. 1. p. 2. Bonacina, 2. in 4. Dec. præcept. d. 6. qu. unica, p. 4. n. 7. qui addit. Quamvis non desint qui contrarium sentiant, Azor. p. 2. l. 2. c. 3. q. 5. Trullench. 1. in decal. l. cap. 23. & 24. & l. 4. c. 1. d. 9. & omnium horum primus S. Th. 2. 2. q. 101. art. 4. ad 4. & quodlibet. 2. q. 2. art. 19. & quodlibet. 10. q. 5. art. 9.

7. Quoad peccatum, de quo agimus, video Suarez, 3. de rel. 5. c. 9. n. 9. aliquid benignius indulgere parentibus, atque adeo aliis, filios, aliisque à Religionis ingressu, modè sit, ac temperatè retrahentibus: sic enim habet. Si quis absque injuria violentiæ, aut deceptionis alium avertat ab ingressu religionis precibus, vel promissionibus, illud non esset ex genere suo peccatum mortale; quia ibi non intervenit injuria, neque inductio ad malum neque aversio sed abstractio à bono ad salutem non necessario. Cur ergo ibi erit gravis malitia? Nam licet alter grave detrimentum patiat, non tamen involuntarie, sicut per vim, aut deceptionem, sed quia libere consentit: ergo inde non redundat in alium malitia saltem gravis. Sed licet verum sit, tunc non esse tam grave peccatum; est tamen sine dubio peccatum, multum repugnans ordini charitatis, & respectu Dei, à cuius majori obsequio homo separabitur.

Et paulo post: Si quis intendat, ut solūm ingressus differatur, minor erit culpa; & talis posse esse causa, ut effectus nulla? sic enim excusari possunt parentes, qui aliquantulum filios detinent, ut eorum constantiam experiantur, vel eorum vocationem magis examinent. Hæc Suarez. In cuius loci margine breviter, & perspicue sic eius tota doctrina in compendium redigitur: Qui avertit alium à Religionis ingressu solūm precibus, ac promissionibus, non peccat graviter, nisi preces sint importuna, & sine ulla causa, contra eorum Spiritus sancti vocationem. Hæc ibi.

8. Facit insuper ad hoc argumentum prohibitio Tridentini

Tridentini, *seſſ. 24. cap. 18. de Regul. de qua fuſe Suar. l.c.* quod ubi excommunicationem contortit adverſus eos, qui per vim ſceminas cogunt (non loquitur de Maribus) ad ingreſſum Religionis, tandem exēdit ad eos, qui illas impediunt, hiſ verbis: *Simili quoque anabomai ſubjicit eos, qui ſanctam Virginem, vel aliarum mulierum voluntatem velum accipiendi, vel voti emittendi, quoque modo, ſine iuſta cauſa, (ut ibid. habet Suarez n. 13.) omnes illi, qui per vim directā, vel indirectē illatam ſceminā, directē impediunt ejus voluntatem, id eſt, per graves minas, vel ſimilia, &c.* Secundō, qui per ſimilem vim Monachos illatam, impediunt, ne ibi mulier admittatur. Tertiō, valde probabiliter, etiam ij, qui decipiunt falſis rationibus ſceminam, ut mutet voluntatem ingrediendi in Monasterium, vel in eo perſeverandi: at cum, qui precibus, & promiſſionibus obtinet a ſceminā, ne continentiam profiteatur, quamvis ſic impedit, ne velum accipiat, aut votum emitat, non comprehendit ab hoc Concilij decreto docet ibid. Suarez: quia ſic non propriē impedit voluntatem, ſed procurat ut voluntas mutetur, ſeu non habeatur; multo magis, quia modus hic per preces diſſuadendi, nullam continet injuriam; ſicuti continet viſ, fraus, & prædicta deceptio. Atque ex hiſ animadvertiſ, ſive parentes, qui filium, ſive alios, qui quamlibet puellam retrahunt precibus, & lacrymis a Religione; immunes eſſe ab excommunicatione lara per hoc Concilij decretum; ſed ſolum facere contra charitatem, *præcedente declaratione.*

Quoad restitutionis obligationem.

9. Veniamus jam ad aliud caput de restitutione. Af-
fero precibus, similibusque blandimentis, sine vi, vel
fraude dissuadentem alicui ingressum, vel suadentem
egressum, ad nullam restitutionem obligari. Ita Lessius
Sanch. aliique apud de Lugo de iustit. tit. 1. dist. 9. sect. 3.
Petr. Navar. Bannez. aliique apud Dicastrum l. 1. de iustit.
t. 2. d. 7. dub. 2. n. 42. Non ipsi egresso, vel non ingresso:
quia contra eum, cum ipse voluntariè assentiatur, nulla
injustitia committitur, quare nulla restitutionis obliga-
tio enascetur, quæ ad solam injustitiam consequitur. Nam
ipsi Religioni (quidquid alij in contrarium sentiant, cum
Molina l. 5. de iustit. t. 4. d. 5. l. 1. arbitror vero), quia neque
contra ipsam hoc modo injustitia fit; cum enim pecca-
tum huius consulentis, seu allicientis non sit aliud, nisi
cooperari ad egressum Religiosi, vel ad non ingressum:
cum ejusmodi egressus, vel non ingressus non sint pec-
cata contra justitiam, sed ad summum contra Divinam
inpirationem; vel contra Votum; nec erit contra justi-
tiam; peccatum ad illas actiones permoventis. Pluribus
hæc prosequuntur Doctores laudati: mihi autem hæce-
nim disputasse, sufficit: quod, amantissima filia, noscas
vim nullam adversus pium propositum tuum à quopiam
afferti licite posse.

10. Hæc atâque familia Hierotheus. Quæ ita permoverunt Patrem Plutogenem, ut is Metildæ sacrum velum assumendi bonam veniam se concessurum sponderet. Et cæteræ statim ac in urbem ab agro post menssem regressus efflucentiora ei pingui dote, promissio stetit. Tu vero his fuscipie, Lector, divina consilia. Tandiu vis tam produxit Plutogenes senex, ut hanc sanctissimam puellam jam grandioræ ætate præcedam, totius Monasterij, quod sub nomine, & tutela Sancti Salvatoris, nostro Panormitano Collegio non multis passibus distans, celeberrime est Panormi, viderie præfecturam agere. hoc est, vulgari vocabulo, *Abbatissam* eo potius tempore, quo ejusdem filius Thermagoras Antistes, ut modo memini, admirabili prudentia, ac finituli morum probitate, Panormitanam Ecclesiam gubernabat.

II. Illud animadversione dignum porro est. Vidisti enim, amice Lector, consilio, opera, autoritate doctissimi Theologi moralis, quo hæc prudentissima familia pro expiatione peccatorum utebatur; quam multa for-

linatum exitum, vltra omnem expectationem, sortiri
sunt. Tantum ergo præstat sapientibus viris, ac piis
mas Fidelium commendanda, regendaque committit
nam propterea Theologos morales, qui huic opti
sudent, atque in edocendis, intuituendisque consiliis
permaxime laborant, magni faciant (abstinebo in
dia) velim omnes. Tu, qui mea hæc legis, alio de
es ac tyrocinium tantæ scientiæ ponere jam decrevis
eorum limina tere, eos sæpe interroga, illorum lectio
nibus assidue, ac frequenter assites, quod aptior ad tantam
munus animas regendi, quo nullo tibi est excellentius
comeris.

12. Iam verò dum avidis auditorum auribus, quæ retulinus, aliâque plura propinaret Hierotheus, ex ore magis, quam ex platone, melle, dulcior ob inditum naturæ leporem, fluebat oratio: vergebat ad occasum Sol, atque à vicinis montibus, arboribusque longiora se dimittebant umbræ. Quare Theologo dicenti quies, familiæque pro suo cuiusque libitu, consueta ambulationes per amœna viridaria, spatia concessæ sunt. Quorum exemplo, & mihi à Benigno Lectore, ne plus nimis in scribendo desudem, tantulum oro, quietis, absolute jam Dialogo permittatur.

• • • С А Р У Т III

Quid Parentes Filiis, Quid Conjuges Conjugum
• • invicem debeant, &c.

VT valde obvia, & omnibus penè cognita præter-
mittant; ea dumtaxat compendiosè disseram de
Patre, ac Matre, nec aliqua subiticebo de Marito, &
Vxore, quæ nonnullæ explanationis luce pro tyronibus
indigere videbuntur.

§. I. Pater quoad alimenta filij, ejusdemque exheredationem, & Vota.

Pater filio legitimo.

Quoad Patrem. Quæret quis: Primo, An Pater teneatur alimenta præstare filio legitim? Respondetur tenei, etiam si filius auctoritate Principis fuisset proscriptus, etiam si fuisset excommunicatus, etiam si diffuisset pater, et, quæ Pater fortè eidem assignaverat pro alimentis, etiam si filius pateris sibi suo laborare, vel aliquid providere, te ipsa tamen non providit. Ita Azor. *lib. 2. cap. 1. quest. 7.* Ratio horum, similitur est; quia adhuc filius est & pars patris, de iure naturæ patris commendatus, excipe quæ dicam *num. 8.* Quod si Pater bonis careat, & polleat vtrò mater, hæc succedit in hæc obligatione & utroque deficiente, Avi, vel alij progenitores paterni; & his quoque deficientibus, Avi, progenitorese materni, Addit Azor. *ibid. cap. 5. quest. 8.* tandem consanguinei propinquiore, id quod, nisi forte intelligas fratres fortes, ac patruos, durum mihi videtur. Lege Sord. de *aliments, tit. 1. quest. 28.* Si filius habeat unde vivat, liberabitur pater, materve, aliique ab alimentis portrigendis; quia cessat tota causa, nempe filij necessitas.

2. Nomine autem alimentorum, hic veniunt victus vestitus domus, lectus, medicinae, impensa funeris, iuxta & uxoris, filisque sustentatio: atque haec omnia juxta cuiuscunque conditiones; ita, ut filio nobili debeantur, & famuli, & paedagogus, & libri, & impensa necessaria ad studendum, & juxta morem patriae, etiam equus. Ita Sanchez in *constm.* 2. l. 4. c. 3. *dist.* 3. 4. & *passim*. Haec enim: & similia, cum his indiget filius, alimentorum nomine hic comprehenduntur. Uno verbo, debentur alimenta secundum statum, non vero solum secundum naturam.

3. De excommunicato addit Azor. *loc. cit.* q. 8. limitationem, ut ei à patre non debeantur alimenta, sed solum victus